

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viite: Liikennejaosto torstai 17.10.2024 klo 11.00 / HE 109/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Liikenne- ja viestintäviraston lausunto

Teema: TAE 2025: Lentoliikenteen tilannekuvakuva ja näkymät, ml. uusimmat tilastotiedot lentoliikenteen kehityksestä (erityisesti kotimaan reitit) sekä tilannekuva lentoliikenteen ostoista

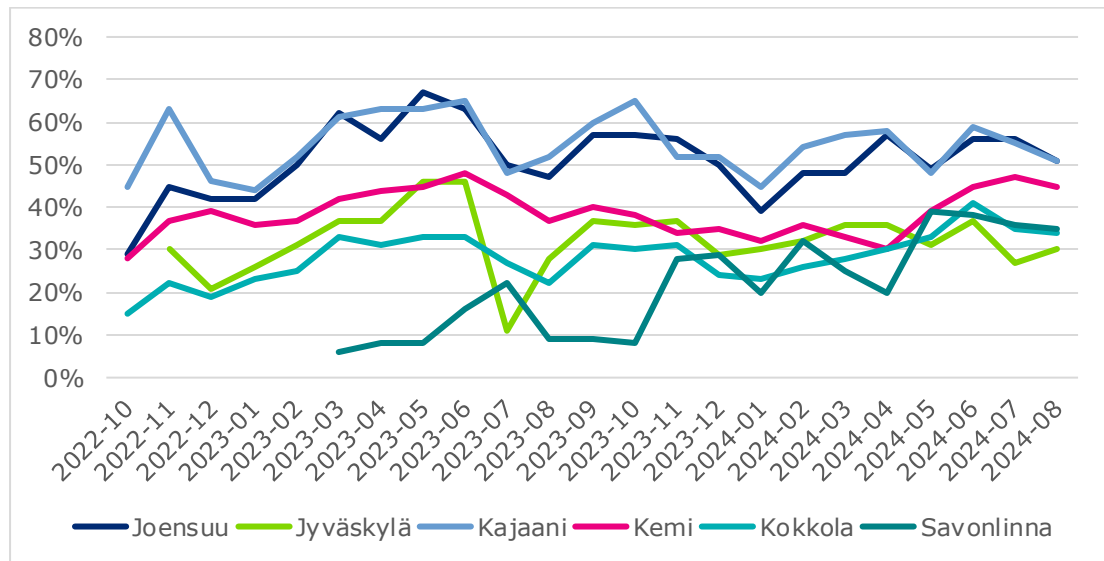
Ennen koronaa ostolentoliikennettä hankittiin valtion toimesta vain Savonlinnaan yhteistyössä Savonlinnan kaupungin kanssa. Valtion osuus hankinnasta on ollut korkeintaan 50 % kustannuksista, kuitenkin korkeintaan 1 miljoonan euron (sisältäen alv. 10 %) vuositasolla. Kilpailuttaminen Savonlinnaan on ollut pitkäjänteistä ja rahoitus on ollut valtion budjetin kehyksissä. Savonlinnan ostolentoliikennesopimus on voimassa 31.12.2025 saakka, ja uuden kilpailutuksen valmistelu on jo lähtenyt käyntiin yhteistyössä Savonlinnan kaupungin kanssa.

Koronan myötä lentoliikenteen hankinta laajeni viidelle uudelle alueelle, joilta markkinaehtoiset lennot päättyivät. Vuodesta 2021 valtio on ostanut lentoliikennettä Jyväskylään, Joensuuhun, Kajaaniin, Kemiin ja Kokkolaan. Tavoitteena näille yhteyksille on ollut alusta asti sekä valtiolla että alueilla, että yhteydet toimisivat markkinaehtoisesti. Tämänkin tavoitteen takia hankintakaudet ovat olleet liikenteen hankintaan nähden lyhyitä.

Syksyllä 2023 päätettiin rahoittaa näiden viiden yhteyden lisäksi vuoden 2025 ajaksi myös Porin ja Helsingin välistä lentoliikennettä. Porin liikenteen kilpailutus on valmistumassa lokakuussa 2024 ja liikenne alkamassa vuoden 2025 alusta. Valtion osuus vuoden 2025 ostolentoliikenteen rahoituksesta Porin lentoihin tulee olemaan 50%, mikä tarkoittaa valtion osalta noin 1,6 M€ määrärahanpahanosta.

Jyväskylän, Joensuun, Kajaanin, Kemin ja Kokkolan lentoliikenteen ostosopimus on tällä hetkellä voimassa 28.3.2026 saakka. Tämä kattavampi sopimuskausi on selkeyttänyt tilanteen pidemmäksi aikaa ja tehnyt lennoista myös operaattorien näkökulmasta houkuttelevampia.

Näiden viiden edellä mainitun maakuntakentän osalta matkustajamäärät nousivat edellisellä tarkastelukaudella, mutta sittemmin kasvu on taittunut. Lentojen tämän vuoden täyttöasteet eivät ole kehittyneet myönteisemmiksi viimevuotiseen tasoon verrattuna, vaan ovat jopa aavistuksen matalampia. Tällä hetkellä lentojen täyttöaste vaihtelee 30-56% välillä kaupungista riippuen. Traficomin arvio on, että markkinaehtoiseen kannattavuuteen pääseminen vuoteen 2026 mennessä näyttää epätodennäköiseltä ainakin nykyisen kokoisella kalustolla operoitaessa.

Kuva. Täyttöasteiden kehitys valtion tukemilla lennoilla 10/2022-8/2024.

Kauden 10/2022-7/2023 keskimääräinen tuki lentomatkustajaa kohden oli 100 euroa, kun viime huhtikuussa päättyneellä optiokaudella 8/2023-4/2024 se oli noussut 126 euroon.

Mikäli lentoliikenne ei vuonna 2026 näiden yhteyksien osalta palautu markkinaehtoiseksi ja yhteyksiä halutaan jatkaa ostolentoliikenteenä, on tätä varten sopimuksissa maininta optiosta. Päätökset option käytöstä tulee tehdä vuoden 2025 aikana. Muutoksena aikaisempiin kilpailutuksiin, tällä kertaa mukaan hankintaosapuoliksi lähtivät mukaan myös Jyväskylän kaupunki, Kajaanin kaupunki, Joensuun kaupunki ja Kemin sekä Tornion kaupungit. Olemalla mukana hankintaosapuolina näillä kaupungeilla on mahdollisuus rahoittaa optiota. Tässä vaiheessa kaupungit eivät ole sitoutuneet rahoitukseen. Kokkola-Pietarsaaren alue ei päättänyt lähteä mukaan hankintaosapuoleksi.

Tarkasteltaessa lentoasemittain koronasta palautumisen eroja matkustajamäärien kehityksessä nousevat Rovaniemi, Kuusamo, Kittilä, Tampere ja Ivalo positiivisina esiin, sillä ne ovat pystyneet palauttamaan matkustajamääränsä vuoden 2019 tasolle. Vaikka Vaasan, Turun ja Kuopion matkustajamäärät ovat vain puolet vuoden 2019 matkustajamäärästä, niin ne

pärjäävät markkinaehtoisina johtuen niiden kriittisen rajan ylittävistä matkustajavolyymeista. Markkinaehtoisilla kentillä on yli 100 000 vuotuista lentomatkustajaa. Heikoimpaan asemaan sen sijaan ovat jääneet muutamien kymmenien tuhansien vuotuisten lentomatkustajien paikkakunnat, joiden matkustajamäärät kipuilevat niukkojen lentomäärien täyttöasteiden kasvatamiseksi. Lentoliikenteessä kaluston pääomakustannukset ja polttoainekulut ovat merkittäviä kulueriä, mistä johtuen operoinnin markkinaehtoisuuden edellytyksiin vaikuttavat matkustajamäärien lisäksi myös konekoot ja vuorotarjonnan määrä.

Taulukko. Matkustajamäärien kehitys vuosina 2019-2023 sekä näiden välinen muutosprosentti.

Matkustajat lentoasemittain 2019-2023						
	2019	2020	2021	2022	2023	Muutos-%
Helsinki	21 861 082	5 053 206	4 261 535	12 882 861	15 313 355	-43 %
Rovaniemi	661 124	268 122	254 890	560 734	735 078	10 %
Oulu	1 057 355	312 892	300 390	632 130	554 096	-91 %
Kittilä	363 161	206 251	182 487	337 198	374 626	3 %
Turku	452 927	112 585	51 086	133 137	233 043	-94 %
Ivalo	239 753	114 922	110 520	197 987	220 718	-9 %
Tampere	222 390	35 950	8 391	168 328	213 699	-4 %
Vaasa	303 911	59 712	19 231	113 244	153 781	-98 %
Kuopio	243 529	57 599	36 407	126 083	146 847	-66 %
Kuusamo	113 993	70 943	74 209	117 104	120 551	5 %
Kajaani	87 307	17 379	17 600	25 400	40 520	-115 %
Joensuu	126 613	21 954	9 090	18 755	38 714	-227 %
Mariehamn	51 597	23 962	18 247	26 639	37 518	-38 %
Kemi-Tornio	63 579	13 661	16 738	22 501	37 351	-70 %
Kokkola-Pietarsaari	56 113	9 168	6 357	17 198	29 272	-92 %
Jyväskylä	66 572	10 590	4 592	10 980	23 492	-183 %
Pori	14 415	5 314	4 702	11 628	12 077	-19 %
Savonlinna	10 495	1 202	560	3 111	2 977	-253 %
YHTEENSÄ	25 997 935	6 397 432	5 379 053	15 407 040	18 289 738	-42 %

Savonlinnan reittiä lukuun ottamatta muiden ostoliikennereittien ostoliikennekaudet ovat olleet varsin lyhyitä. Epävarmuus tilanteesta on vaikeuttanut esimerkiksi tilauslentojen saamista kaupungeista muualle kuin Helsinkiin. Tilauslentojen saaminen edellyttää kaupungeilta aktiivisuutta ja on pitkäjänteistä toimintaa.

Nykyisen tilastokehityksen valossa näyttää siltä, että mikään tällä hetkellä ostolentoliikenteenä toimivista reiteistä ei ole potentiaalinen toimimaan markkinaehtoisesti lähivuosina.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Emil Asp
Ylijohtaja

Meeri Niinisalo
lakimies